

YENİ ATEX DİREKTİFİ

M. Kemal Sarı
Elektrik Yüksek Mühendisi
kemal.sari@emo.org.tr

Giriş

Avrupa Parlamentosu 26 Şubat 2014’de aldığı bir karar ile ATEX 94/9 olarak bilinen direktifi değiştirmiş ve yeni şekli ve adı ile “DIRECTIVE 2014/34/EU” 29 Mart 2014 tarihli Avrupa Birliği (AB) Resmi Gazetesi’nde (Official Journal of the European Union) yayımlanmıştır. Üye ülkelere 19 Nisan 2016 tarihine kadar uyum süresi tanınmaktadır. Değişen yalnızca ATEX değildir. Aşağıda isimlerini saydığımız 8 adet direktif de değiştirilmiştir. Ana gaye CE markasını güçlendirmektir. 2008’den itibaren başlatılan ve kısa adı yeni yasal çerçeve (NLF-New Legislative Framework) olarak bilinen bu yeni yasal düzenlemelerin amacı şöyle ifade edilmektedir:

- 1) Pazar gözetim ve kontrolünü artırmak ve güçlendirmek,
- 2) Ürün uygunluk değerlendirmesini güçlendirmek, [Sertifika veren belgelendirme kuruluşları ile muayene kuruluşlarının onaylanmasının (Onanmış Kuruluş olarak atanmalarının) ciddiye alınması bu görüş altında yer almaktadır.]
- 3) CE işaretinin güvenilirliğini artırmak.

Öyle anlaşılıyor ki; yeni yasal düzenleme ile “değişim”, diğer bir deyişle “karmaşa”, “kalite güvence” sistemlerinde yaşanacaktır. Uzmanlık alanımızda olmayan CE belgesi verebilme usul ve esasları tamamen değişecek veya yeni bir şekle sokulacaktır. Aşağıda değineceğimiz gibi imalatçıları da en çok sıkıntıya sokacak konu bu olacaktır. Çünkü değişen yeni ATEX içeriği teknik olarak hiç bir yenilik içermemektedir.

Ne olmuştur da ATEX 94/9 değiştirilmiştir? Çünkü ATEX 94/9; kalite güvence sistemi ve CE belgesi ile bu belgelerin nasıl verileceklerine dair hükümleri zaten içermektedir. CE’nin güçlendirilmesi kapsamında ATEX 94/9 yeniden yazılmıştır. Bilindiği gibi ATEX kısa adı ile bilinen 2 adet yönetmelik mevcuttur. Teçhizatlar ile ilgili olan ATEX 94/9, yenilenmiştir. Patlayıcı ortamlarda çalışanların işçi sağlığı ve güvenliği ile ilgili olan, ATEX 137 ise değişmemiştir.

ATEX 94/9’da değişmesi istenen ve beklenen bazı maddeler vardı. Ancak bunların hiçbirine dokunulmadığı ve aynen muhafaza edildiği görülmektedir. ATEX’in uluslararası standartlara uyumluluğunu güçlendirmek için kategori tariflerinin değiştirilmesi ve IEC 60079-0 Ed.6’da öngörüldüğü gibi düzenlenmesi daha uygun görülmektedir. Bilindiği gibi ATEX 94/9’da “alet” kategorileri tarif edilmekte ve kategori 1, 2, 3’den söz edilmektedir. Kategori 1, 2, 3 tanımları kuşak (zone) tarifleri ile karışmaktadır. Kuşak 0’da kategori 1, Kuşak 1’de kategori 2 ve Kuşak 2’de kategori 3 alet kullanılmaktadır.

Madenlerde kategori M1 ve M2’den söz edilmektedir. Kategori M2’ye göre; aletin elektriği, grizu yükseldiğinde kesilmek zorundadır. Buradan; grizulu kömür madenlerinde, metan-karbondioksit düzeyi izleme ve erken uyarı sisteminin kurulması zorunluluğu getirildiği anlaşılmaktadır.

Kategori M1’e göre; alet, sürekli grizulu ortamlarda çalışabilecek özelliktedir. Grizu yükseldiğinde M1 kategorisindeki aletin elektriğinin kesilmesi zorunlu değildir. Ancak her aleti M1 kategorisinde üretmek mümkün değildir. Metan ölçerler, baş lambaları ve kumanda devreleri gibi alçak gerilim ile çalışan cihazlar M1 kategorisinde imal edilebilmektedir.

Tablo 1: 26 Şubat 2014’de Değişen Direktifler

	Türkçe Adı	Rumuzu	İngilizce Adı
1	Alçak Gerilim Direktifi	Directive 2014/35/EU	Low Voltage Directive
2	Elektromanyetik Uyumluluk Direktifi	Directive 2014/30/EU	Electromagnetic Compatibility Directive
3	ATEX Direktifi	Directive 2014/34/EU	ATEX Directive
4	Kaldırma Makineleri Direktifi	Directive 2014/33/EU	Lifts Directive
5	Basıncılı Kaplar Direktifi	Directive 2014/29/EU	Simple Pressure Vessels Directive
6	Ölçü Aletleri Direktifi	Directive 2014/32/EU	Measuring Instruments Directive
7	Otomatik Olmayan Tartı Aletleri Direktifi	Directive 2014/31/EU	Non-automatic Weighing Instruments Directive
8	Sivil Kullanım Amaçlı Patlayıcılar	Directive 2014/28/EU	Civil Explosives Directive

IEC 60079-0 Ed.6 ise kategori yerine Patlamadan Koruma Düzeyi (EPL-Explosion Protection Level) getirilmiştir. Kategori 1, 2, 3 yerini EPL a, b, c rumuzları alacaktır ki, böylece kuşak işaretleri (0, 1, 2) ile karışıklık ortadan kalkmış olacaktır. “EPL”, “Kategori” ve “Kuşak” karşılıkları aşağıdaki Tablo 2’de özetlenmiştir.

Tablo 2: EPL, Kategori ve Kuşak Karşılıkları

KUŞAK (ZONE)	Grup II, Sanayi		Grup I, Madenler	
	Kategori	EPL	Kategori	EPL
Kuşak 0	1	a	M1	Ma
Kuşak 1	2	b	M2	Mb
Kuşak 2	3	c		

IEC 60079-0 Ed.6’da, Tablo 3’de görüleceği gibi, tozlar ayrı bir grup altında toplanmıştır.

Tablo 3: Toz Grupları

III A	III B	III C
Uçucu lift, yonga, talaş ve iplikler	Yalıtkan tozlar	İletken tozlar

Eğer yeni ATEX Yönetmeliği’nde tozlar da IEC’deki gibi tarif edilmiş olsa idi, etiketlerdeki “G” (gaz) ve “D” (dust-toz) karmaşasından kurtulmuş olunacaktı.

Değişim Üzerine Görüşler

Yeni baştan yazılmış olan direktif 2014/34/EU’da yukarıda bahsettiğimiz ufak değişiklikler yapılarak, ATEX’in uluslararası uyumu daha kolay ve anlaşılır hale getirilebilirdi. Eski ATEX 94/9, 16 madde ve ekleri ile beraber yaklaşık 18-20 sayfadan ibaret idi. Yeni ATEX 2014/34/EU ise 45 madde ve ekleri ile beraber 40-50 sayfa bir yazıdan oluşmaktadır. Burada teknik olarak hiçbir şey değişmemiş olabilir mi? Değişen yalnızca usuller ve yöntemler midir? Bu noktada bazı yazıların konu ile ilgili bölümleri ve nelerin değiştiğine dair yabancı görüşleri kısaca aktaralım:

İspanyol Bureau Veritas: Bu firmanın İnternet sayfasında yer alan Sean Clark imzalı bir yazıda yeni yayımlanan ATEX Direktifi’nin aşağıdaki değişiklikleri öngördüğünden söz edilmektedir: (Kaynak 1)

- Yeni ATEX 2014/34/EU ile ürün denetlemeleri ve gözetimi artacaktır.
- Onanmış kuruluşlar yeniden müracaatta bulunarak, “ATEX Onanmış Kuruluşu” belgesi alacaklardır. Mevcut onanmış kuruluşlar otomatikman onanmış kuruluş

yetkisine sahip olamayacaklar, durumları tekrar gözden geçirilecektir.

- Tüm onanmış kuruluşlar akredite edilecek ve onanmış kuruluş olmaya uygun olup olmadıkları gözden geçirilecektir. Bu bağlamda ATEX 2014/34/EU kapsamında onanmış kuruluş sayısı azalacaktır.
- CE taahhünamesinin (deklarasyonunun) adı “EC” yerine “EU” olacaktır.
- “EC tip testi sertifikasının” adı “EU tip testi sertifikası” olarak değişecektir. (Türkçesi “AB Tip Testi Sertifikası” aynen kalabilir).
- ATEX sertifikalarında, sertifikaların bitiş süresi belirtilecektir. (5 yıl olan geçerlilik süresi sertifikalarda belirtilmiyor ve kullanıcı herhangi bir denetim yapmadan ve sertifikayı yenilemeden kullanmaya devam ediyordu.)
- ATEX 94/9’a göre bugüne kadar verilmiş olan belgeler aynen geçerliliğini koruyacak ve herhangi bir belge yenilemeye gidilmeyecektir. Çünkü yeni ATEX teknik bazda herhangi bir değişim getirmemektedir.
- İhale dokümanlarında istendiğinde ATEX sertifikalarının kopyası verilecektir. (Türkiye’de bu belgeler zaten istenmektedir.)

Amerikan METLAB: Bu firmanın İnternet sitesinde aşağıdaki bilgiler yer almaktadır: (Kaynak 2)

Avrupa Parlamentosu 29 Mart 2014’de 8 adet direktifi yeniden ele almış ve bazı değişiklikler yapmıştır. Bu direktiflerin isimleri de değişmiş oldu. Bunlardan en önemlisi:

1. Elektromanyetik Uyumluluk Direktifi (EMC Directive 2014/30/EU, eski rumuzu 2004/108/EC)
2. Alçak Gerilim Direktifi (LVD 2014/35/EU, eski rumuzu 2006/95/EC)
3. ATEX Direktifi (ATEX Directive 2014/34/EU, eski rumuzu 94/9/EC)

Yeni direktifler 19 Nisan 2014 itibarı ile yürürlüktedir ve üye ülkelere 20 Nisan 2016’ya kadar 2 yıl bir uyum süresi tanınmış olup; bu zaman zarfında tüm üye ülkeler yasa yönetmelik vesaire gibi müktesebatlarını yeni direktiflere uygun hale getirmek zorundadırlar.

İmalatçılar isterlerse yeni direktife göre CE belgesi verebilirler. Yeni uygulamada CE’nin yerini EU alacaktır. 20 Nisan 2016’dan sonra yeni direktife uyum zorunlu hale gelecektir.

Yeni uygulama aşağıdaki konuları hedeflemektedir. Diğer bir deyişle değişiklikler bu amaçla yapılmıştır:

- 1) Tedarik zincirinin izlenebilmesi, takibinin kolaylaştırılması.

ATEX kısa adı ile bilinen 2 adet yönetmelik mevcuttur. Teçhizatlar ile ilgili olan ATEX 94/9, yenilenmiştir. Patlayıcı ortamlarda çalışanların işçi sağlığı ve güvenliği ile ilgili olan, ATEX 137 ise değişmemiştir.

- 2) Pazar gözetim ve denetim usullerinin geliştirilmesi. Pazara sürülen malların denetleme yöntemlerinin daha ciddi hale getirilmesi.
- 3) Test laboratuvarları ve onanmış kuruluşlara ciddi koşullar getirilerek "uygunluk değerlendirme kalitesini" güçlendirmek. (Bundan böyle "AT tip testi" ve sertifika vermek eskisi kadar kolay olmayacaktır.)
- 4) CE işaretine ciddi kontrol getirilerek, geçerliliğinin ve itibarının artırılması hedeflenmektedir.

BASEEFA: BASEEFA İngiltere'nin en eski exproof ekipman test ve sertifika kuruluşudur. SIRA daha sonra kurulmuş olmakla birlikte piyasaya hakim durumdadır. BASEEFA; exproof teknolojisi üzerine araştırmaları ve geliştirmeleri ile dünyaca tanınmıştır.. Genel Müdürü ve uzmanları Avrupa Elektroteknik Standardizasyon Komitesi (CENELEC), IEC standartlarını hazırlayan Uluslararası Elektroteknik Kuruluşu (IEC) ve İngiliz standartlarını hazırlayan/yayımlayan İngiliz Standart Enstitüsü BSİ'de etkindirler. BASEEFA'nın sitesinde 2012 yılında kaleme alınan bir yazı mevcut olup bu yazıda "yeni ATEX" değişim gerekçeleri aşağıdaki gibi sıralanmaktadır:

- CE markasına güvensizlik vardır. Piyasada üzerinde CE işareti bulunan ancak ATEX'e uymayan tehlikeli ürünler mevcuttur. Bunların izlenmesi gerekmektedir.
- Uygulama farklılıkları dolayısı ile piyasada ATEX'e uymayan ürün oluşu, ekonomik rekabeti kötü yönde etkilemektedir.
- Uyumluluk değerlendirmelerinde farklılıklar mevcuttur. Ülkelerin onanmış kuruluşları farklı uygulama ve değerlendirmelerde bulunmaktadırlar.
- Bazı onanmış kuruluşların verdiği "farklı sertifikalar", farklılık, kalitesizlik ve problem yaratmaktadır.

Bu yazıda onanmış kuruluşların akredite edilmiş olması gerektiği vurgulanmaktadır. Bilindiği kadarı ile Türkiye'de mevcut iki adet onanmış kuruluşun (IEP ve SCA) Türk Akreditasyon Kurumu'ndan (TÜRKAK') akreditasyonu mevcuttur. Yeni uygulamada akreditasyon belgesini, her ülkenin kendisinin mi, AB'den 'gelecek bir kuruluşun mu vereceği merak konusudur. Akreditasyon işlerinin nasıl yürüdüğü ve Türkiye'deki TÜRKAK'ın yapısı fazlaca bilinmemektedir. Eğer üye ülkeler "milli sanayi koruma" düşüncesi ile bugüne kadar uygunsuz şirketlere onanmış kuruluş yetkisi veriyor idiyse, aynı şekilde akreditasyon işlerinde de bu düşünce devam edecek ve önceden olduğu gibi uygun olmayan şirketler akredite edilecek ve "Onanmış Kuruluş" belgesi alacaklardır.

Değişim ile Hedeflenen Nedir?

Yeni ATEX ile iki konuda değişim hedeflenmektedir:

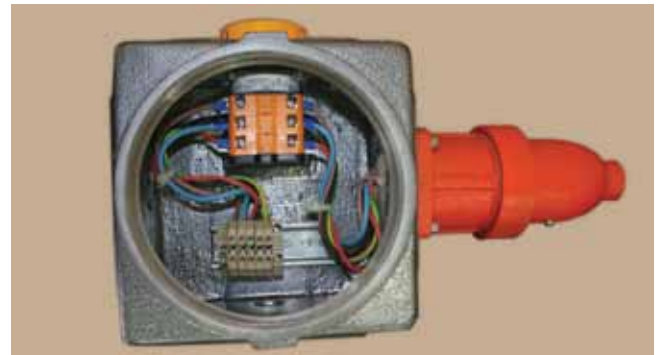
- 1) CE işaretinin itibarsızlığını önlemek için CE kalite güvence sistemi ile ilgili 8 adet direktifte değişikliğe gidilmiştir. Amaç CE markalı malların itibarını artırmaktır. Bu bağlamda ATEX Direktifi'nde de değişiklik yapılmıştır. Değişim, tamamı ile ürün kalite güvence sistemi ve ürünlerin pazara sunulması ile ilgilidir. Burada, "Çin mallarının rahatça dolaşımını engellemek mi hedefleniyor?" sorusu akla gelmektedir. Çin piyasaya bol miktarda CE işaretli kalitesiz mal süren bir ülkedir. Eğer böyle ise neden açıkça söylenmediği veya gümrük engelleri gibi başka önlemler alınmadığı düşünülmektedir. Çünkü Çin, AB üyesi değildir.

- 2) Değişim ile hedeflenen ikinci önemli konu; onanmış kuruluşlara akreditasyon gibi ciddi denetim getirilmesidir. BASEEFA gibi söz sahibi onanmış kuruluşlar durumdan şikayetçi olduğuna göre rastgele kuruluşlara onanmış kuruluş belgesi verilmesinin önüne geçilecektir. Çin gibi AB ülkeleri dışında da ATEX onanmış kuruluşları mevcuttur. Acaba AB ülkelerinde de uydurma Onanmış Kuruluşlar mevcut mudur? AB'ye yeni giren Doğu Avrupa ülkelerinde de akredite olmayan onanmış kuruluşlar mı vardır? Yunanistan, Bulgaristan, Romanya, Slovenya, Çek ve Slovakya gibi ülkelerdeki onanmış kuruluşların güvenilir oldukları tartışmalıdır. 2010 yılında düzenlenen bir ATEX seminerinde exproof alet üreten bir İsviçre firmasının sahibi güvenilir üç onanmış kuruluşun PTB, DEKRA ve UL olduğunu ifade etmiş, İngiliz ve Fransız kuruluşlarını da güvenli bulmadığını belirtmiştir.

ATEX'de Onanmış Kuruluş Enflasyonu

Güvenli ve güvensiz tanımının ne anlama geldiğini birkaç ay önce yaşadığım bir olay ile açıklayabilirim. Bir firma büyük bir madencilik şirketine ihale ile "metan gazı izleme sistemi" satmak ister. En ucuz fiyat olan teklifi, madende çalışan ve konuyu bilen elektrik mühendisi meslektaşlarımız incelerler ve sertifika veren İtalyan firmasının Grup I aletler üzerine onanmış kuruluş yetkisi olmadığını görür. Elektrik Mühendisleri Odası'ndan yardım isterler. Sonuçta madenciler ilgili şirkete ihaleyi vermez. İş kaybeden firma sonradan EMO'yu arayarak "Bir Slovak firmasından belge aldıklarını ve belgenin fotokopilerini inceleyerek uygun olup olmadığını bildirmemizi" istediler. Yine karşımıza çıkan adı sanı duyulmadık bir kuruluştu. Kağıt üzerinde her şey uygun görünse de "bilinmeyen" bir kuruluştan belge alan bir aleti büyük bir maden şirketinin işletmesine kabulü mümkün müdür? Exproof aletlere sertifika veren kuruluşlar bilinmektedir ve sayıları sınırlıdır; 3-5 kadardır. Fakat ATEX ile son zamanlarda yüzlerce, belki binin üzerinde onanmış kuruluş belgesi olan şirket türemiştir. Örneğin Almanya'da 3 kuruluş mevcut iken (PTB, DEKRA, IBEU) ATEX'den sonra TÜV ve benzeri gibi birçok kuruluş da yetki verilmiştir. Yeni değişim ile bunlar önlenmek mi isteniyor? Bilinen rastgele her firmaya onanmış kuruluş belgesi verilmeyecek olduğudur.

Exproof aletlere sertifika vermek kolay iş değildir. Standartta uygunluk belgesi, ölçü ve kalibrasyon belgeleri vermeye benzemez. Onun için dünyanın her yerinde exproof aletlere belge ve sertifika veren özel ve bağımsız kuruluşlar oluşmuş ve gelişmiştir. Türkiye'de bilinen bir devlet kuruluşunun yıllar öncesinde "milli ekonomiyi desteklemek gayesi ile" uyguladığı gibi herhangi bir alev sızmazlık testi yapmadan dokümanlara bakılarak belge verilmesi gibi olaylar ulusla-

rarası ortamlarda duyulmakta, güvensizlik oluşturmakta ve sonuçta sanayimizi desteklemek yerine kösteklemektedir. Bu nedenledir ki bugün Türkiye exproof alet piyasası Çin ve İtalyan firmalarına kapılmıştır. Güçlü sanayinin güvenilir laboratuvarları ve ciddi denetçileri olmak zorundadır. Yıllar önce yerli üreticilerimiz üzerlerinde ciddi denetimler yapılsa idi bugün Türkiye’de gelişmiş ve dünya pazarına açılmış bir exproof sanayimiz olurdu. Aynı olay akaryakıt pompalarında da yaşanmaktadır. Mevcut akaryakıt pompalarının birçoğu halen ATEX Yönetmeliği’ne uygun değildir. Nedeni sözde “yerli sanayiye koruma” düşüncesidir. Sanayi, kalitesiz, standartlara uymayan mal üretmekle desteklenmez. Günümüzde teşvikler, kredi ve mali yardımlar ile sağlanmaktadır.

Şu anda, Türkiye’de, onanmış kuruluş belgesi olan firmaların tam donanımlı laboratuvarlara sahip ve exproof aletleri ciddi bir biçimde test edebilecek durumda oldukları sanılmamaktadır. Bilinen kadarı ile İzmir’de TSE’nin yeni kurduğu ve Zonguldak’ta TTK’nın da yıllardır sahip olduğu laboratuvarları olmakla birlikte yetkileri yoktur ve muhtemelen yetki de verilmeyecektir.

Exproof Aletlere Sertifika Süreci

Kuzey Amerika: ABD’de exproof aletlere sertifika veren kuruluşların akreditasyonu, yetkilendirilmesi ve dolayısı ile kontrol ve denetimi Mesleki Güvenlik ve Sağlık Yönetimi (OSHA-Occupational Safety and Health Administration) denilen bir kuruluş tarafından yürütülmektedir. Exproof aletleri test eden ve sonuçta belge veya diğer adı ile sertifika veren kuruluşlara Yetkili Milli Test Laboratuvarı (NRTL-Nationally Recognized Testing Laboratories) denilmektedir. Bunların en tanınmış, ABD merkezli UL (Under Writer Laboratories Incorp.) olarak bilinen bağımsız ürün güvenlik sertifikasyon kuruluşudur.

ABD’de madenlerde kullanılan teçhizata gerekli sertifika Maden Güvenlik ve Sağlık İdaresi (MSHA-Mine Safety and Health Administration) tarafından verilmekte olup, bu kuruluş tarafından yetkilendirilen laboratuvarlarda verilen belgeler dahi MSHA tarafından onaylanmış olmak zorundadır.

ABD, exproof alet konusunda uluslararası ticarete en kapalı ve exproof ithalat yönünden en zor olan bir ülke konumundadır. Her ne kadar ABD’li uzmanlar uluslararası standartlaşma komisyonlarında aktif ve IEC 60079 serisi standartları ve IECEx Sistemi’ni kabul ediyorlarsa da çok az tesis bölge/saha (ZONE) sistemine göre kuruludur. Bölüm (DIVISION) sistemine göre ABD dışında yapılan teçhizatlara da uygunluk belgesi verilmemektedirler. OSHA bu konuda zorluk çıkarmakta ve bir nevi korumacılık duvarı oluşturmaktadır. Bu nedenle çok az firma ABD’ye exproof malzeme satabilmektedir. Bunun yanı sıra IECEx sistemine uygun ve Meksika Körfezi’ndeki petrol yataklarında kullanılan aletlere biraz esnek davranmaktadırlar.

Kanada’da, exproof aletleri test eden ve belge veren laboratuvarlar, Kanada Standart Kuruluşu (SCC-Standards Council Canada) tarafından akredite edilmekte ve yetkilendirilmektedir.

Avustralya, Yeni Zelanda ve Singapur: Bu ülkeler uluslararası standart kuruluşu tarafından uygulanan exproof alet sertifikalandırma yöntemini (IECEX) kabul etmekte ve şart koşturmaktadırlar. Exproof aletler, IECEx sistemi tarafından sertifika verme yetkisi olan kuruluşlar tarafından (ExCB=Ex Certification Body) sertifikalandırılmış olmak zorundadır. Exproof aletler IEC 60079 serisi standartlarda öngörülen işaretleri taşımalarıdır.

Madenlerde kullanılan teçhizatlar için Avustralya kendi IECEx sertifika kuruluşundan belge istemekte, diğer ülkelerin belgesini kabul etmemektedir.

Çin Halk Cumhuriyeti: Maden sanayi dışında kullanılan tehlikeli bölge ekipmanlarının (exproof teçhizat) Çin’in kendi IECEx sertifika kuruluşundan belge almaları yeterli olmaktadır. Çin ayrıca diğer ülkelerin verdiği IECEx ve ATEX uyumlu sertifikaları da geçerli kabul etmektedir. Bu sertifikalar, Milli Denetim, Müfettişlik ve Patlamadan Koruma Belgelendirme Kuruluşu (NEPSI-National Supervision and Inspection Center for Explosion Protection and Safety of Instrumentation) tarafından uygun kabul edilmekte ve Çin Ulusal Patlama Korumalı Ürünler İçin Kalite Denetimi ve Test Merkezi (CQST-China National Quality Supervision and Test Center for Explosion Protected Products) tarafından da belgelendirilmektedir.

Madenlerde kullanılan bazı aletlere metroloji kabulü gerekmektedir; MA Maden sertifikası ve yangına karşı dayanıklı olduklarına dair CCC onayı ve işaretleri bulunması istenmektedir.

Rusya: Çin gibi kendi IECEx sertifika kuruluşu mevcuttur. Rusya diğer ülkelerin verdiği ExTR ve ATEX raporlarını geçerli kabul etmekte ve bunlara istinaden Rusya’da geçerli bir sertifika vermektedirler. Burada da bir kamu kurumuna başvurulması gerekmektedir.

Rus müşterilere satılan çoğu elektrikli aletler için bir GOST-R sertifikası gereklidir. Patlayıcı ortamlarda kullanılacak exproof aletler için GOST-Ex sertifikası alınması zorunludur. Uluslararası standart kuruluşu IEC’ye dahil IECEx ve Avrupa Birliği’nin ATEX onanmış kuruluşları tarafından verilen ExTR ve ATEX raporları var ise kolayca GOST-Ex sertifikası alınabilmektedir. Bunların dışında bir de tesiste kullanım amacı için “Federal Çevre, Teknoloji ve Atomik Denetim Servisi’nden (ROSTEKHNAZDOR)” onay alınması zorunludur.

Kore: IEC (ExTR) ve ATEX onanmış kuruluşları tarafından verilen belgeleri geçerli kabul etmektedir. Fakat Kore’de mevcut KGS, KOSH ve KTL gibi sertifika kuruluşlarına, Kore dilinde başvurularak bu sertifikaların onaylanması istenmektedir.

CE işaretinin itibarsızlığını önlemek için CE kalite güvence sistemi ile ilgili 8 adet direktifte değişikliğe gidilmiştir. Amaç CE markalı malların itibarını artırmaktır. Bu bağlamda ATEX Direktifi’nde de değişiklik yapılmıştır. Değişim, tamamı ile ürün kalite güvence sistemi ve ürünlerin pazara sunulması ile ilgilidir. Değişim ile hedeflenen ikinci önemli konu; onanmış kuruluşlara akreditasyon gibi ciddi denetim getirilmesidir.

Hindistan: Uluslararası IECEx sisteminin bir üyesi olmakla birlikte Hindistan'da henüz akredite olmuş sertifika veren bir ExCB kuruluşu mevcut değildir. Hindistan'da bir çok sertifika kuruluşu mevcuttur. ATEX veya IECEx kuruluşlarından alınan belgeler kolayca bu sertifika kuruluşlarına onaylatılabilmektedir. Bu bakımdan "ExCB belgeleri Hindistan'da geçerli kabul edilmektedir" denilebilir.

AB ve Türkiye: Onanmış kuruluşun ATEX uyumluluk belgesi alınmış olması zorunlu ve yeterli olmaktadır. Satın alınan herhangi bir exproof aletin durumu hakkında sertifikayı veren onanmış kuruluşun bilgi alınabilmektedir. Kullanıcı isterse yazılı olarak bilgi isteyebilir. Yalnız bazı detay bilgileri verilmektedir. Bu gibi detaylar satın alma safhasında sorulmalıdır ve istenmelidir. Örneğin exproof bir panonun detayları, hangi aletlerle denendiği ve içerisine hangi aletlerin konulabileceği gibi konular müşteri istemedikçe verilmemektedir. Müşteri veya kullanıcıya "AT-Tip Testi Sertifikasının" özetinin bir fotokopisi verilmektedir. Bazı tanınmış firmaların İnternet sitelerinden bilgi alınabilmektedir.

IEC uygulamasında ise satın alınan bir aletin seri numarasından İnternet sitesinde sorgulanarak geçerli sertifikası olup olmadığı teyit edilebilmektedir. Çünkü IECEx sistemi uluslararası bir kuruluş olduğu için yaptırım yetkisi yoktur. Sistemin kendi kendini denetlemesi hedeflenmektedir. ATEX'de de aynı şey düzenlenmelidir. Yeni yasal çerçevenin NLF kapsamında uygulanması beklenmektedir.

Montaj İşleri

Haksız rekabete neden olan konulardan biri de exproof parçaların (komponentlerin) satın alınarak yeni bir ürün elde edilmesi olayıdır. Normalde komponentlerin etiketinde U işareti olması gerekir. İmalatçıya ne yapacağını açıkladığınızda etikete U işaretini vurmamaktadır. Bu durum exproof dünyasının tanınmış ve güvenilir firmalarını çok rahatsız etmektedir. Normalde komponentlerden yeni bir ürün elde edildiğinde bu ürüne ait ayrı bir sertifika alınması gerekmektedir. Komponent sertifikası yetmemektedir. Örneğin exproof bir panonun, pano gövdesine ait sertifikası yeterli değildir. Kullanıcılar konunun detayını bilmedikleri için bu konuda aldanmaktadırlar. Bazı kullanıcılar ise bildikleri halde ucuz olduğu için bu yolu tercih etmektedirler.

Örneğin terminal kutularını alıp içerisine sigorta, termik salter, kontaktör gibi elemanlar yerleştirerek pano yapıp,

piyasaya süren ve haksız rekabete neden olan çok sayıda firma mevcuttur. Özellikle İtalyan firmaları bu yolu seçmektedirler. Ex-d tipi bir terminal veya pano kutusunu alarak, içini donatmak ATEX'den önce başvuru olan bir yöntem idi. Büyük bir madende yaptığım bir incelemede "ucuza mal etmek" amacıyla ile bir "exproof" kutu alındığını ve içinin kendilerince (!) exproof olmayan elemanlarla donatıldığını görmüştüm. Bu çok sakıncalı, çalışanların can güvenliğini risk altına sokan, tehlikeli sonuçlar doğuracak bir uygulamadır. Diğer yandan haksız rekabet sonucu sektörü güvensiz, kalitesiz yöne yönlerecektir.

Bunlara benzer ayrıntılar "kendinden emniyetli cihaz ve devrelerde" de yaşanmaktadır. Piyasada bol miktarda Ex-i tipi alet ve bariyer mevcuttur. Bu aletlerin seçilmesi ve kurulması kolay değildir. Çünkü kendinden emniyetli aletler çoğunlukla kuşak 0'da, yani çok tehlikeli ortamda çalışmaktadır. Kuşak 0 ortamdaki aletlerin tesisinde IEC 60079-26 şartlarına dikkate etmek gerekmektedir. Ayrıca kendinden emniyetliliği sağlayan güç ünitesi ve bariyer gibi aletler, temiz bölgede exproof olmayan sanayi tipi elektrik panolarının içerisinde kurulu bulunmaktadır. Bu durum denetimde sorun yaratmaktadır. Bu nedenle kullanıcılara önerimiz, "ucuz" gerekçesi ile bilmedikleri tanımadıkları kısaca güvenmedikleri kuruluşlardan asla kendinden emniyetli alet ve sistem satın almamak olacaktır.

Sonuç

ATEX Direktifi'nde yapılan değişimin yararlı olacağı düşüncesindeyiz. En azından "Onanmış Kuruluş" olarak geçinen ve "Bir müdür bir mühür" misali bir kaç kişiden oluşan, evraklara ve teknik resimlere bakarak sertifika veren kuruluşlar, deyim yerindeyse "hizaya" sokulacaktır. Bu değişimle sahte montaj yapanların da ayıklanması en büyük dileğimizdir.

Kaynaklar

- 1) <http://www.exveritas.com/the-new-atex-directive-2014-34-eu-is-published/>
- 2) <http://www.metlabs.com/blog/tag/atex-directive/>
- 3) www.baseefa.com/downloads.asp?fid=3791 ■

